

Avfallsplan för Vimmerby kommun 2015-2025

Förord

Denna avfallsplan har arbetats fram för att med uppsatta mål och åtgärder försöka göra det bästa möjliga av vårt avfall för att nå ett hållbart samhälle i framtiden. Arbetet med planen har gjorts genom ett samarbete mellan Vimmerby Energi & Miljö AB (VEMAB), Östra Smålands kommunalteknikförbund (ÖSK) och Hultsfreds, Högsby och Vimmerby kommuner. Parallellt med arbetet med avfallsplanen har alla tre kommunerna under 2013 beslutat att uppdra åt VEMAB resp. ÖSK att införa fastighetsnära insamling av förpackningar, tidningar, matavfall och restavfall från hushåll. Insamlingen ska ske enligt ”fyrfacksmodellen” där insamling sker via två stycken kärl med fyra fack i varje. Mål och åtgärder i denna avfallsplan ansluter till detta beslut.

Avfallsplanen har tagits fram av en brett sammansatt projektorganisation. Följande personer har medverkat i projektet:

Styrgrupp:

Kenneth Björklund, f.d. Teknik- och servicenämnden Vimmerby
Ingela Nilsson Nachtweij, Kommunstyrelsen Vimmerby fram till 2014-01-31
Göran Gustafsson, Kommunstyrelsen Vimmerby från 2014-02-01
Lars-Inge Green, Miljö- och byggnadsnämnden Hultsfred - Vimmerby
Bo Svensson, Miljö- och byggnadsnämnden Hultsfred - Vimmerby
Kenneth Karlsson, Styrelsen Vimmerby Energi & Miljö AB
Lars Rosander, Kommunstyrelsen Hultsfred
Mattias Wärnsberg, Kommunstyrelsen Hultsfred
Ingemar Svanström, Kommunstyrelsen Högsby
Jonas Erlandsson, Kommunstyrelsen Högsby
Lennart Davidsson, Miljö- och byggnadsnämnden Hultsfred - Vimmerby
Sven-Bertil Olsson, Myndighetsnämnden Högsby kommun
Åke Nilsson, ÖSK:s direktion
Roland Waern, ÖSK:s direktion
Gunilla Schollin Borg, ÖSK:s direktion

Arbetsgrupp:

Daniel Johansson, VEMAB
Emma Jonsson, VEMAB
Stefan Larsson, VEMAB
Elin Svensson, ÖSK, sammankallande
Lars Lundgren, ÖSK
Jens Karlsson, ÖSK
Maria Vrethammar, Miljö- och byggnadsförvaltningen, miljö Hultsfred - Vimmerby
Daniel Johansson, Miljö- och byggnadsförvaltningen, miljö Hultsfred - Vimmerby
Anders Ivansson, Miljö- och bygglovkontoret, Högsby
Sara Dolk, Miljö- och byggnadsförvaltningen, plan Hultsfred - Vimmerby
Jonas T Sandelius / Johnny Andersson, plan, Högsby

Micael Glennfalk (M), kommunstyrelsens ordförande, Vimmerby kommun
Vimmerby 2014-12-08

Sammanfattning

Ändrad lagstiftning, ny nationell avfallsplan och nya nationella mål har understrukt behovet av att revidera avfallsplanen för Vimmerby kommun. Avfallsplanen har tagits fram i samverkan mellan VEMAB och ÖSK. Tidigare avfallsplan har bidragit till utvecklingen av avfallshanteringen i kommunen.

Genom den nya avfallsplanen vill kommunen skapa förutsättningar för en kontinuerlig avfallsplaneringsprocess och fortsatt arbete i riktning mot en hållbar utveckling.

Utifrån bland annat nationella, regionala och lokala mål; aktuell lagstiftning; tidigare avfallsplan samt diskussioner i avfallsplaneringsprocessen har mål för avfallshanteringen formulerats. En viktig del i arbetet med framtagande av målen har varit dialogen med olika intressenter och aktörer i den förankringsprocess som pågått.

Inriktningsmål, detaljerade mål och åtgärder har tagits fram inom följande områden:

1. Förebygga/minimera avfall
2. Säkra hanteringen av farligt avfall
3. Ta tillvara avfall som resurs
4. Människa och miljö

Åtgärder för att uppnå avfallsplanens mål är bland annat:

- Införa matavfallsinsamling
- Införa fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar
- Erbjuder möjlighet till fastighetsnära insamling av batterier och lampor
- Genomföra ett flertal informationsinsatser
- Förbättra möjligheterna vid återvinningscentralen att lämna avfall för återanvändning
- Utredda möjligheterna till förbättrad tillgänglighet till återvinningscentralen
- Utveckla rutiner för avvikelserapportering
- Iordningsställa källsorteringslösningar i kommunala verksamheter
- Ställa miljökrav vid upphandling av insamling, transport och behandling av avfall
- Efterbehandla deponin vid Vimmerby avfallsanläggning

Sammantaget bedöms genomförande av avfallsplanen medföra ökad utsortering av matavfall, förpackningar och tidningar till återvinning och ökad andel återvunnet avfall från återvinningscentralen. Genom olika åtgärder för att förebygga avfall väntas planen också inverka på uppkomsten av avfall, inklusive minskat matsvinn och dämpad ökning av avfallsmängderna i samhället. Åtgärdsprogrammet innebär ökade kostnader och behov av personella resurser för framförallt införande av matavfallsinsamling och fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar. Fortsatt aktiv samverkan mellan olika delar av kommunen och dess bolag samt mellan VEMAB och ÖSK bedöms underlätta genomförandet av avfallsplanen. Uppföljning och ajourhållning av avfallsplanen kommer att ske regelbundet och under ledning av VEMAB.

Läsanvisning

Avfallsplanen består av ett huvuddokument med tillhörande bilagor enligt följande:

- **Syfte med avfallsplanen** samt **Grundläggande förutsättningar** för kommunal avfallshantering, kommunens avfallsplanering i allmänhet och framtagande av denna avfallsplan beskrivs i kapitel 1.
- **Mål och åtgärder** för avfallshantering i Vimmerby presenteras översiktligt i kapitel 2. En mer utförlig sammanställning av mål och åtgärder presenteras i Bilaga 1. Bakgrundsuppgifter till mål och åtgärder presenteras i Bilagorna 2-6 till avfallsplanen.
- **Konsekvenser av avfallsplanens åtgärdsprogram** beskrivs översiktligt i kapitel 3, inklusive en sammanfattning av genomförd miljöbedömning. En fullständig miljökonsekvensbeskrivning av avfallsplanen presenteras i Bilaga 7.
- **Medel och verktyg** för att uppnå avfallsplanens mål presenteras i kapitel 4.
- **Uppföljning** av avfallsplanens mål och åtgärdsprogram beskrivs i kapitel 5.

Bilagorna innefattar **bakgrundsfakta** såsom uppgifter om Vimmerby kommun, avfallshantering, avfallsmängder, anläggningar, miljömål och lagstiftning och uppföljning av mål och åtgärder i tidigare avfallsplan samt en **miljökonsekvensbeskrivning**. En **sammanställning av uppgifter till Länsstyrelsen** finns i en särskild bilaga.

Innehåll

1	Inledning.....	7
1.1	Allmänt om kommunala avfallsplaner	7
1.2	Syfte med denna avfallsplan	7
1.3	Samråd.....	7
1.4	Organisation för avfallshantering och avfallsplanering i Vimmerby.....	8
2	Mål och åtgärder.....	9
2.1	Målområde 1 - Förebygga/minimera avfall	10
2.2	Målområde 2 - Säkra hanteringen av farligt avfall	10
2.3	Målområde 3 - Ta tillvara avfall som resurs	11
2.4	Målområde 4 - Människa och miljö	13
3	Konsekvenser	14
3.1	Miljö.....	14
3.1.1	Förpackningar och tidningar	14
3.1.2	Farligt avfall	15
3.1.3	Matavfall	16
3.1.4	Förebyggande av avfall	17
3.2	Ekonomi	17
3.3	Servicenivå.....	18
4	Styrmedel	18
4.1	Lokala föreskrifter.....	18
4.2	Information och kommunikation.....	18
4.3	Renhållningstaxa	19
4.4	Tillsyn.....	19
5	Uppföljning	20

Bilaga 1	Mål och åtgärder
Bilaga 2	Nulägesbeskrivning
Bilaga 3	Anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall
Bilaga 4	Nedlagda deponier
Bilaga 5	Lagar, mål och strategier på avfallsområdet
Bilaga 6	Uppföljning av föregående avfallsplan
Bilaga 7	Miljökonsekvensbeskrivning
Bilaga 8	Underlag till länsstyrelsens sammanställning

1 Inledning

1.1 Allmänt om kommunala avfallsplaner

Varje kommun ska enligt gällande lagstiftning ha en avfallsplan. Avfallsplanen utgör tillsammans med lokala föreskrifter renhållningsordning för kommunen.

Renhållningsordningen ska beslutas av kommunfullmäktige.

I Naturvårdsverkets föreskrifter om innehåll i en kommunal avfallsplan och Länsstyrelsens sammanställning (NFS 2006:6) finns regler för vad en avfallsplan minst ska innehålla. Reglerna berör bl.a. nulägesbeskrivning, förteckningar över avfallsanläggningar och nedlagda deponier, mål och åtgärder, uppföljning samt samråd.

Till föreskrifterna hör även Allmänna råd. Det allmänna rådet förordar att avfallsplanen tas fram i samverkan med andra kommuner. Enligt det allmänna rådet bör avfallet delas in i särskilda kategorier.

Enligt Avfallsförordningen ska en avfallsplan ses över och vid behov uppdateras minst vart fjärde år.

1.2 Syfte med denna avfallsplan

Avfall är något som alla kommuninvånare, i princip dagligen, kommer i kontakt med. Det är viktigt att det finns fungerande system för hanteringen av avfall, och det är viktigt att människor förstår systemen och använder dem rätt. Rätt hanterat kan avfall bli en resurs och ersätta uttag av ändliga resurser. Felhanterat kan avfall både kosta mycket pengar och förorsaka såväl miljöproblem som hälsoeffekter när farliga ämnen kommer ut i naturen. Kunskap och handling måste alltså gå hand i hand för att avfallshanteringen ska fungera.

Hittills har det funnits en stark koppling mellan mängden avfall och ekonomisk tillväxt/konsumtion – avfallsmängderna har ökat när konsumtionen ökat. Miljön och klimatet påverkas negativt då efterfrågan på råvaror och mineraler ökar, samtidigt som tillgången på många råvaror minskar. Att påverka denna utveckling är en av vår tids största utmaningar.

Huvudsyftet med avfallsplanen är att den ska styra avfallshanteringen så att den blir mer resurseffektiv. Planen är en strategisk plan som innehåller mål och beskrivningar av åtgärder för ett antal prioriterade områden. Åtgärderna ska bidra till att minska avfallens mängd och farlighet, bättre ta vara på resurserna i avfallet, stoppa spridningen av farliga ämnen och generellt förbättra avfallshanteringen. På så sätt kan Vimmerby ge sitt bidrag till att de nationella miljö kvalitetsmålen uppfylls.

1.3 Samråd

I april 2012 bjöds olika bolag samt ett antal olika externa intresseorganisationer in att delta i referensgrupper för framtagandet av en ny avfallsplan. Deltagarna fick information och bakgrund till projektet och gavs möjlighet att diskutera målområden. I juni fick denna grupp också ta del av den utredning som arbetsgruppen tagit fram gällande olika insamlingssystem. Denna grupp bjöds in igen i november 2012 för vidare diskussion.

Deltagarna fick även möjlighet att anmäla sig till mindre grupper (tillsammans med Hultsfred och Högsby kommun) indelade i olika områden, t.ex. insamlingssystemet, matsvinn i skolor, kommunala verksamheter och återanvändning. Dessa grupper träffades vid flera tillfällen under 2013 för fortsatt diskussion inom respektive område.

I juni 2014 bjöds kommunala förvaltningar och bolag samt externa intresseorganisationer in till två seminarium där det framtagna förslaget till avfallsplan presenterades och deltagarna gavs möjlighet att ställa frågor och framföra synpunkter.

Arbetsgruppen har utöver detta vid ett flertal tillfällen träffat olika kommunala förvaltningar och nämnder samt externa intressenter för att informera om avfallsplanen och gemensamt ta fram mål i inom de olika verksamheterna.

Exempelvis har enskilda möten genomförts med kommunens kostavdelning, fastighetsavdelning och socialförvaltning. Möten har också genomförts med Vimarhem AB och med kommunens renhållningsentreprenör.

Förslaget till renhållningsordning skickades i juni 2014 ut på remiss till olika delar av den kommunala organisationen, Länsstyrelsen, Landstinget, mottagare av avfall, Förpacknings- och Tidningsinsamlingen och olika intresseorganisationer som inbjöds att lämna synpunkter på förslaget senast den 31 augusti.

Parallellt med samrådsprocessen ovan har förslaget till renhållningsordning inklusive avfallsplan ställts ut för granskning av allmänheten under perioden 16 juni till 31 augusti 2014. Den fanns då tillgänglig på Stadshuset samt på kommunens och VEMABs hemsidor. Annons om utställningen publicerades i Vimmerby Tidning.

Efter utställningen har inkomna synpunkter sammanställts och bemötts i en samrådsredogörelse. De har även lett till vissa mindre ändringar i avfallsplanen.

1.4 Organisation för avfallshantering och avfallsplanering i Vimmerby

Kommunerna i Sverige har ett renhållningsansvar. Kommunerna har enligt 15 kap. 8 § miljöbalken skyldigheten att svara för att hushållsavfall inom kommunen transporteras till en behandlingsanläggning och att hushållsavfall från kommunen återvinns eller bortskaffas.

I Vimmerby kommun har det kommunala bolaget Vimmerby Energi & Miljö AB (VEMAB) fått uppdraget att sköta den kommunala avfallshanteringen. Det är alltså VEMAB:s Renhållningsavdelning som sköter insamling och transport till behandling av hushållens avfall. Den mesta hanteringen sker med hjälp av upphandlade entreprenörer. Kommunen har även beslutat att låta VEMAB i samarbete med f.d. Teknik- och serviceförvaltningen ta fram en ny avfallsplan för kommunen. TSN § 42 2012-02-16 Dnr 60/2011.

Avfallsplanen har tagits fram av VEMAB i samarbete med Östra Smålands Kommunalteknikförbund (ÖSK). I arbetsgruppen har även ingått representanter för kommunernas miljö- och byggnadsförvaltningar/miljö- och bygglovkontor. ÖSK är ett

kommunalförbund mellan Hultsfred och Högsby som ansvarar för de båda kommunernas tekniska avdelningar. En politisk styrgrupp med representanter för olika nämnder i de olika kommunerna och representanter från VEMAB:s styrelse och ÖSK:s direktions har fört arbetet med avfallsplanens mål och åtgärder framåt.

Det nära samarbetet mellan de tre kommunerna har lett till att de föreslagna avfallsplanerna ser i stort sett likadana ut i alla tre kommunerna men det är Vimmerby kommunfullmäktige som beslutar om Vimmerby kommuns avfallsplan.

2 Mål och åtgärder

Mål och åtgärder i denna avfallsplan har av styrgruppen identifierats som högst prioriterade och ansluter till:

- EU:s avfallshierarki
- Den nationella avfallsplanen
- De nationella miljö kvalitetsmålen, inklusive etappmål
- Naturvårdsverkets program för förebyggande av avfall
- Regionala miljömål
- Lokala mål i Vimmerby kommun
- Tidigare avfallsplan
- Identifierade behov och förbättringsområden

Nationella mål och lagstiftning av särskild betydelse för mål och åtgärder i denna avfallsplan beskrivs översiktligt i Bilaga 5.

Avfallsplanens mål och åtgärder är indelade i fyra målområden. Under varje målområde anges ett inriktningsmål för hur det ska se ut år 2025. Inriktningsmålen har brutits ner till mer detaljerade mål för perioden 2015-2018. För varje mål listas här en kortfattad sammanställning av åtgärder med ansvarig nämnd/bolag inom parentes. I Bilaga 1 till denna avfallsplan återfinns det fullständiga åtgärdsprogrammet.

Följande förkortningar används i åtgärdsprogrammet:

BoU	Barn- och utbildningsnämnden
Info	Informationsavdelningen
Kost	Kostenheten
KS	Kommunstyrelsen
MoB	Miljö- och byggnadsnämnden Hultsfred Vimmerby
VEMAB	Vimmerby Energi & Miljö AB

2.1 Målområde 1 - Förebygga/minimera avfall

Inriktningsmål: Hushåll och verksamheter bidrar till att sambandet mellan avfallsmängder och tillväxt bryts, genom att konsumera medvetet och hushålla med resurser.

1. Minska matsvinnet i förhållande till antalet ätande personer i skolan med 15 % per år t o m 2018.

- Informationskampanjer (Kost & BoU)
- Mätning av svinnet ska göras (Kost)
- Ta fram ett fungerande system för att rapportera planerad frånvaro till kost (BoU).

2. Återanvändning av gamla saker ökar kontinuerligt.

- Ge invånarna möjlighet att lämna användbara saker till återbruk på ÅVC (VEMAB).
- Samarbeta med ideella hjälporganisationer och kommunens arbetsmarknadsenhet för ökad återanvändning. (VEMAB).
- Kommunala verksamheter ska bli bättre på att återanvända egna/varandras saker. (Samtliga förvaltningar och bolag)

3. År 2018 har sambandet mellan avfallsmängder och tillväxt brutits

- All avfallsinformation ska visa på hur man kan minska avfallsmängderna. (VEMAB).
- Information vid tillsyn mm om att minska verksamheters avfallsmängder (MoB).
- Om möjligt delta i Nationella kampanjen ”Europa minskar avfallet” (VEMAB)
- Informera turister om kommunens avfallshantering (VEMAB och turistbyrå).
- Avfalls- och resursfrågor som en del i skolans undervisning. (BoU). VEMAB välkomnar studiebesök

4. Senast 2018 sker slamtömning på så sätt att vattenfasen återförs till slamavskiljaren.

- Utvärdera olika metoder (VEMAB i samråd med MoB)
- Villkor ställs om detta i kommande upphandlingar. (VEMAB)
- De som utför slamtömningen utbildas i tekniken. (VEMAB)

2.2 Målområde 2 - Säkra hanteringen av farligt avfall

Inriktningsmål: Hushåll och verksamheter hanterar sitt farliga avfall på rätt sätt.

5. År 2018 ska det inte finnas något farligt avfall i kärll- och säckavfallet.

- Informera hushåll om vad som är farligt avfall (FA) och hur det ska hanteras. (VEMAB)
- Informera och bedriva tillsyn över verksamheter om hur FA ska hanteras.(MoB)
- Insamling av farligt avfall med miljöbil i varje samhälle två gånger per år. (VEMAB)
- Koll vid sophämtning så inget FA finns i fel fack och lämna information till kund som sorterat fel. Kärll med felsorterat farligt avfall töms ej (VEMAB).

6. År 2018 ska det inte finnas något elavfall i kärl- och säckavfallet.
 - Informera hur elavfall ska hanteras (VEMAB).
 - Ordna möjlighet att lämna batterier, lampor och smått elavfall i butiker, bibliotek eller liknande (VEMAB).
7. År 2018 är 85 % av invånarna nöjda eller mycket nöjda med tillgängligheten till insamlingssystem för farligt avfall.
 - För åtgärder, se mål 8.
8. År 2018 är 85 % av invånarna nöjda eller mycket nöjda med tillgängligheten till insamlingssystem för el-avfall.
 - Till självkostnadspris erbjuda kunder en box för lampor och batterier att hänga ut på soptunnan vid hämtning (VEMAB).
 - Samverka med fastighetsägare för att öka möjligheten för hyresgäster och bostadsrättsinnehavare att sortera FA och elavfall bostadsnära (VEMAB och Vimarhem).
 - Utredda möjligheten att öka tillgängligheten till återvinningscentralerna, exempelvis ökade eller ändrade öppettider (VEMAB).

2.3 Målområde 3 - Ta tillvara avfall som resurs

Inriktningsmål: Hushåll och verksamheter sorterar sitt avfall rätt, så att det sedan kan återvinnas på bästa sätt för en hållbar utveckling.

9. År 2018 ska alla hushåll och verksamheter fått erbjudande om fastighetsnära insamling av matavfall och förpackningar och tidningar.
 - För åtgärder, se mål 16.
10. År 2018 sorterar minst 80 % av erbjudna hushåll + verksamheter ut sitt matavfall, förpackningar och tidningar och lämnar dessa till gemensam insamling.
 - För åtgärder, se mål 16.
11. År 2018 håller det insamlade utsorterade matavfallet en renhet på minst 95 %.
 - För åtgärder, se mål 16.
12. År 2018 innehåller den utsorterade brännbara fraktionen av hushållsavfallet max 0,5 kg matavfall per hushåll och vecka. Se mål 16.
 - För åtgärder, se mål 16.
13. Det insamlade matavfallet ska så lokalt som möjligt rötas till fordonsgas och rötresten ska spridas på produktiv jord- eller skogsbruksmark för att utnyttja växtnäringen.
 - För åtgärder, se mål 16.
14. År 2018 innehåller villa- och lägenhetshushållens brännbara fraktion och utsorterat matavfall totalt max 1 kg förpackningar och tidningar per hushåll och vecka.
 - För åtgärder, se mål 16.
15. Insamlade tidningar samt förpackningar av glas, metall och papper materialåtervinns. Förpackningar av plast materialåtervinns i så hög utsträckning som möjligt.
 - För åtgärder, se mål 16.

16. År 2018 är 90 % av invånarna nöjda eller mycket nöjda med systemet för avfallshantering i kommunerna.
Följande åtgärder gäller mål 9-16:
- Införa fastighetsnära hämtning av utsorterat matavfall, förpackningar och tidningar i kommunerna succesivt med start 2015. (VEMAB).
 - Informationskampanj om källsortering (VEMAB).
 - Krav ställs på återvinning hos mottagarna av avfall enligt mål nr 13 och 15. (VEMAB).
 - Koll vid sophämtning så inget felsorterat avfall finns och lämna information till kund som sorterat fel. Kärl med mycket felsorterat avfall töms ej (VEMAB).
 - Uppföljande plockanalyser och enkäter genomförs minst vart 3:e år eller vid behov. (VEMAB).
17. År 2018 omhändertas slammet från kommunernas avloppsreningsverk så att växtnäring och/eller energiinnehåll kan utnyttjas.
- informationskampanj Ex ”Spola inte ner detta i toaletten” (VEMAB).
 - REVAQ-certifiera slammet från kommunens avloppsreningsverk om detta bedöms öppna möjligheter för återföring av slammet till jordbruksmark (VEMAB).
18. År 2018 kan kommunen (i egen regi eller via entreprenör) erbjuda ett system för omhändertagande av en eller flera avloppsfraktioner från enskilda avlopp där dess innehåll av växtnäring kan utnyttjas.
- Undersöka möjligheten att i samverkan med lokala lantbrukare skapa ett system för att ta hand om fraktioner från enskilda avlopp (VEMAB).
19. År 2018 källsorteras avfall i samtliga förpackningsfraktioner, matavfall och farligt avfall på alla kommunala förvaltningar och bolag.
- Ordna utrymmen i och utanför kommunens fastigheter för sortering (Fastighetsavd i samråd med VEMAB)
 - Ta fram ett urval av behållare för källsortering som är valbara för respektive verksamhet. (VEMAB i samråd med fastighetsavd)
 - Beställa och placera ut behållare för källsortering inne i kommunens fastigheter. (Respektive verksamhet i samråd med fastighetsavd)
 - Sköta tömning av behållarna inomhus (Respektive verksamhet, exempelvis via verksamhetsvaktmästare)
 - Ordna hämtning av farligt avfall från kommunens verksamheter. (Fastighetsavd samordnar avtal med entreprenör)
20. Andelen grovavfall på ÅVC och från fastighetsnära insamling som återanvänds eller materialåtervinns ska öka varje år.
- Kampanjer på ÅVC för att öka återanvändning och materialåtervinning (VEMAB).
 - Utbildning/studiebesök för ÅVC-personal för att öka kunskap och förståelse om hur återvinningen går till (VEMAB).

21. Återanvändning och materialåtervinning av icke-farligt bygg- och rivningsavfall ska öka.
- Tillsynsprojekt om hantering av bygg- och rivningsavfall samt ställa krav på återvinning/återanvändning i samband med andra ärenden (MoB).

22. Återanvändning och materialåtervinning av textilier ska öka.
- Senast 2016 ska invånarna ges möjlighet att lämna textilier på ÅVC. (VEMAB)
 - Ordna insamling och omhändertagande av textilier från hushåll av ex entreprenörer/hjälpporganisationer. (VEMAB)
 - Informera om återanvändning och återvinning av textilier (VEMAB).

2.4 Målområde 4 - Människa och miljö

Inriktningsmål: Avfallshanteringen sker med största möjliga hänsyn till människa och miljö. Påverkan från gamla synder ska minimeras.

23. Deponin vid Vimmerby avfallsanläggning ska efterbehandlas.
- Efterbehandla deponin vid Vimmerby avfallsanläggning i enlighet med avslutningsplan och tidplan som godkänts av tillsynsmyndigheten. (KS)
24. 2018 är alla nedlagda deponier (kommunala och icke-kommunala) inventerade och inlagda på ett kartsikt som är tillgängligt i kommunens kartsystem. För deponierna med störst miljö- och/eller hälsorisker finns en plan för åtgärder för att minska riskerna.
- Ställa krav på fortsatt undersökning och vid behov efterbehandling av nedlagda deponier. (MoB)
 - Undersöka minst en deponi om året enligt MIFO fas 2 i den prioriteringsordning som tagits fram i samråd och fastställts av MoB (KS)
 - Ta fram eget eller göra länsstyrelsens kartsikt med nedlagda deponier tillgängligt i kommunens kartsystem samt se till att det hålls uppdaterat (Kommunens kartfunktion)
25. Miljöpåverkan från avfallstransporter ska vara så liten som möjligt.
- Höja miljökraven vid upphandling av insamling och transporter (VEMAB)
26. Arbetsmiljön för personer som arbetar med avfall ska förbättras
- Ställa arbetsmiljökrav för vid upphandling av insamling, transporter och behandling. (VEMAB)
 - Egna arbetsmiljöåtgärder vid ÅVC (VEMAB)
27. År 2018 är kommunens avfallsinformation tillgänglig för alla.
- Översätta kommunens ”allmänna” avfallsinformation till engelska, tyska m.fl. språk. (VEMAB och Info)
 - I samråd med fastighetsägare och turistbyrå ordna specifik information till olika målgrupper (turister, nyanlända m.fl.) på olika språk. (VEMAB och Info)
 - Möjlighet att lyssna på inläggen på hemsidan. (VEMAB och Info)
 - Informationstext utformas i färger som är lätta att urskilja för alla. (VEMAB och Info)

28. Det nya insamlingssystemet för hushållsavfall skall i största möjliga mån göras tillgängligt för alla.
- Samverka med Tillgänglighetsråd inför införandet av systemet (VEMAB)
 - Personer som pga. funktionshinder inte kan använda insamlingssystemet ska inte missgynnas ekonomiskt. (VEMAB)
29. Nedskräpning på allmänna platser ska inte upplevas som ett problem av kommunens invånare.
- Delta i Håll Sverige Rents Skräpplockardagar och arbeta kring dessa i undervisningen. (BoU)
 - Informera om nedskräpning (VEMAB, Vimmerby Gata, Kultur och Fritid, Samhällsbyggnad)
 - Samverka med socken-/bygde-/idrottsföreningar för ökat lokalt samhällsansvar och ideellt engagemang mot nedskräpning. (VEMAB, Vimmerby Gata, Kultur och Fritid, Samhällsbyggnad)
 - Sponsor av ”Städa Sverige”. (VEMAB, Vimmerby Gata, Kultur och Fritid, Samhällsbyggnad)
 - Åtgärder mot hundbajs-nedskräpning, exempelvis information. (VEMAB, Vimmerby Gata, Kultur och Fritid, Samhällsbyggnad)

3 Konsekvenser

3.1 Miljö

Avfallsplanen förväntas ge positiva konsekvenser, främst i form av minskat behov av uttag av ändliga resurser, minskad föroreningsbelastning och bättre hälsa. De negativa konsekvenserna av genomförandet av föreslagen avfallsplan är små. Avfallsplanen ligger i linje med hållbar utveckling och de nationella miljö kvalitetsmålen. De positiva konsekvenserna bedöms överstiga de negativa konsekvenserna. För hela miljökonsekvensbeskrivningen, se Bilaga 7.

De åtgärder som bedöms bidra till den största miljönyttan är främst införande av fastighetsnära insamling av matavfall, förpackningar och tidningar samt fastighetsnära insamling av batterier och lampor. Det hushållsavfall som idag samlas in för behandling i förbränningsanläggning innehåller stora mängder matavfall och förpackningar. Avfallet innehåller också en del farligt avfall. Den fastighetsnära insamlingen av förpackningar och tidningar väntas leda till ökad återvinning, ökad resurshushållning och minskade utsläpp från produktion av nya produkter. Matavfallsinsamling ger möjlighet att producera fordonsgas och biogödsel som kan ersätta fossila bränslen och konstgödsel, vilket minskar utsläpp till luft, mark och vatten. Fastighetsnära insamling av batterier och lampor minskar risken för att dessa avfallsslag hamnar i det övriga avfallet.

3.1.1 Förpackningar och tidningar

Det är numera allmänt vedertaget att återvinning av förpackningar och tidningar i princip är miljömässigt lönsamt i alla situationer. Förpackningar av metall, kartong, glas och plast samt tidningar omfattas av producentansvar. Producentföreningar tar ansvar för att materialet samlas in och återvinns. Det är vanligt att kommuner åtar sig en utökad service genom att

erbjuda insamling av förpackningsfraktioner och tidningar för att sedan överlämna fraktionerna till producenterna för återvinning eller själva avyttra materialet. Kommunens motiv är ökad källsortering och därigenom ökad återvinning och också minskad nedskräpning vid återvinningsstationer.

I allt fler kommuner använder man sig av fyrfackskärl för insamling av kärl- och säckavfall. Detta innebär fastighetsnära insamling (hämtning vid tomtgräns) av förpackningsfraktioner, tidningar, matavfall och en utsorterad brännbar fraktion. Enligt nyckeltal från Avfall Sveriges kartläggning av plockanalyser gjorda mellan 2007 och 2010 kan man vid införande av fastighetsnära insamling med fyrfackskärl förväntas åstadkomma en minskning av mängden förpackningar och tidningar i den brännbara fraktionen med i genomsnitt 67 % i villor (Avfall Sverige rapport 2011:04). Hushåll i flerfamiljshus sorterar generellt sämre än villahushåll och i MKB.n till denna avfallsplan har antagits en ökning av utsorteringen av förpackningar och tidningar för flerfamiljshus¹ med 40 %.

Denna erfarenhetsmässiga förbättringspotential när det gäller utsortering av förpackningar och tidningar innebär för Vimmerby att man med avfallsplanens insatser bör kunna åstadkomma en utsortering med ytterligare 465 ton förpackningar och tidningar per år, baserat på resultat från de plockanalyser som genomfördes i Vimmerby 2012. Detta tonnage går idag till förbränning för produktion av el och värme men genererar samtidigt också utsläpp till luft och omkring 100 ton aska till deponi per år. Ytterligare potential finns om man satsar särskilt på informationsinsatser.

Flera forskningsprojekt har genomförts för att beräkna hur mycket energi man sparar genom att materialåtervinna förpackningar istället för att förbränna dem med energiutvinning. I samtliga fall innebär materialåtervinning en total energivinst för samhället men nivån varierar beroende på fraktion. Materialåtervinning av tidningspapper och wellpapp ger till exempel tusen gånger mer energibesparing vid återvinning än kartong.

3.1.2 Farligt avfall

När det gäller farligt avfall är det en brokig samling avfall som måste samlas in separat och hanteras i för ändamålet godkända återvinnings- och behandlingsanläggningar. Fraktionerna skall inte finnas i kärl- och säckavfallet då de vid förbränning förorenar rökgasen och askan och även kan innebära brand- och arbetsmiljörisker.

Karaktären på det farliga avfall som ligger i det brännbara avfallet har förändrats under de senaste åren. Förut var vanliga exempel på felsorterat farligt avfall nagellack eller batterier. Idag utgörs felsorterat farligt avfall mer och mer av elavfall. Elavfall är lika viktigt att sortera ut som exempelvis olika kemikalier. Fraktionerna gör skada i kärl- och säckavfallet eftersom det innehåller giftiga ämnen och dessutom tillkommer det faktum att elavfall innehåller många olika typer av metaller som är mycket sällsynta. En allt större del av vår ekonomi cirkulerar kring dessa produkter och en kraftigt ökad efterfrågan finns på sällsynta metaller

¹ Inga generella siffror finns för ökad insamling av förpackningar och tidningar efter införande av fastighetsnära insamling i flerfamiljshus. Därför har här antagits att hushåll i flerfamiljshus i jämförelse med villhushåll är lika mycket sämre att sortera ut förpackningar som de är att sortera ut matavfall.

för nyttillverkning. Det är alltså av största vikt att metallerna återvinns. När det gäller elavfall så omfattas även det av producentansvar och skall tas omhand av producenterna.

3.1.3 Matavfall

Matavfall är ett avfall som spelar i en högre division. Det finns flera anledningar att sortera ut matavfallet och samla in det separat. Matavfallet innehåller bland annat det nödvändiga näringsämnet fosfor. Den fosfor vi får i oss får vi via maten. Åkermarken måste tillföras fosfor för att grödan skall växa och för att vi skall få i oss den fosfor vi behöver för energiöverföringen i våra celler. I konstgödning kommer fosfor från gruvor på olika håll i världen och är alltså en ändlig resurs. Matavfallet är rikt på bland annat fosfor och bör alltså i så stor omfattning som möjligt användas som gödningsmedel.

Dessutom är rötresten från en rötanläggning för till exempel matavfall en utmärkt källa till organisk struktur till tunga lerjordar. Ett ständigt uttag av gröda och endast gödning med konstgödning utarmar jorden på organiskt innehåll. Den organiska strukturen luftar jorden och gör att den kan binda vatten och näringsämnen bättre.

Vid sidan om den nyttiga fosfor och andra nödvändiga ämnen så innehåller matavfallet även kemiskt lagrad solenergi som kan komma samhället till nytta genom att metanproducerande mikroorganismer i en rötprocess får bryta ned matavfallet till bland annat metangas. Som bekant kan metangasen användas som fordonsbränsle med avgörande miljöfördelar. Undersökningar (Lunds Tekniska Högskola, Rapport nr 70) visar att metangas producerad från matavfall från hushåll vid användning som drivmedel har 103 % klimatnytta jämfört med fossila drivmedel. Anledningen till att klimatnyttan överstiger 100 % är de indirekta effekter som fås genom ökad recirkulering av växtnäringsämnen vilket minskar behovet av mineralgödsel mm.

Insamling av matavfall innebär alltså kretslopp mellan stad och land på flera sätt – för näringsämnen, organisk struktur och energi!

Matavfall som inte sorteras ut utan istället hamnar i restavfallet förstör restavfallets förutsättningar att bli ett avfallsbränsle av hög kvalitet för fjärrvärmeverk utan avfallsförbränningsstatus. Matavfallet är blött och försvårar förbränningen av avfallet och kräver speciell anpassning av panna och rökgasrening. Den heterogena bränslekvaliteten som blir resultatet av ett restavfall som är blandat med matavfall gör att förbränningen emellanåt blir ofullständig. Detta i kombination med avfallets innehåll av salter från matavfall och bland annat plaster, gör att förutsättningarna för bildning av dioxiner uppfylls. Det bildade dioxinet renas till största delen i avfallsförbränningens avancerade rökgasrening men finns kvar i filter och blir alltså ett farligt processavfall.

Erfarenheter (Avfall Sverige 2011:04) visar att man vanligen samlar in 77 % av matavfallet från villor och 47 % av matavfallet från lägenheter vid separat insamling av matavfall. Med en insamlingsgrad i nivå med nationella genomsnitt bör man i Vimmerby kunna samla in ca 600 ton matavfall per år, baserat på resultat från de plockanalyser som genomfördes i Vimmerby 2012. Det separat insamlade matavfallet bör vid rötning kunna ge omkring 75 000 Nm³ fordonsgas, vilket motsvarar ungefär samma antal liter bensin. Matavfallet skickas idag

till förbränning som en del av övrigt brännbart kärl- och säckavfall. Ytterligare potential finns om man satsar särskilt på informationsinsatser.

3.1.4 Förebyggande av avfall

På lång sikt bedöms genomförande av åtgärder kopplade till målområdet ”Förebygga/minimera avfall” få stor betydelse, men det tar lång tid att förändra människors beteenden. Ökad återanvändning avses ske genom samarbete med ideella organisationer och kommunernas arbetsmarknadsenheter samt genom olika informationsinsatser för att tydliggöra vikten av återanvändning, som en del av kommunens kommunikationsplan.

3.2 Ekonomi

För att finansiera avfallsverksamheten tar VEMAB ut renhållningsavgifter från sina kunder. Avgifterna ska täcka hela avfallsverksamheten, dvs. insamling av hushållsavfall, drift av återvinningscentralen, hantering av farligt avfall, information och administration. Avfallsverksamheten är helt självfinansierad via dessa avgifter som baseras på självkostnadsprincipen. Vilken avgift som tas ut bestäms av renhållningstaxan som beslutas av kommunfullmäktige.

Avfallsplanens mål och åtgärder för med sig ekonomiska konsekvenser som kommer påverka renhållningstaxan. Den största åtgärden i planen, införandet av ett nytt insamlingssystem för hushållsavfall, beslutades redan under 2013 i kommunfullmäktige. Beslutet föregicks av en utredning, där flera alternativa insamlingssystem jämfördes. Även de alternativa system som diskuterades, i huvudsak matavfallsinsamling i separata kärl eller färgade påsar, hade inneburit ökade kostnader, men inte alls samma servicenivå och miljönytta som det valda fyrfackssystemet med fastighetsnära insamling av matavfall, förpackningar och tidningar.

Det nya systemet kräver investeringar i nya kärl, ändrad insamlingsteknik och ökade informationsinsatser. Detta tillsammans med övriga föreslagna åtgärder, exempelvis att minska mängden farligt avfall och el-avfall i kärl- och säckavfallet kräver stora och långtgående informationsinsatser. Under omställningsfasen när det nya systemet införs kommer personell förstärkning att krävas.

Föreslagna åtgärder kommer procentuellt sett innebära relativt stora höjningar i renhållningstaxan för alla renhållningskunder.

Fastighetsägare till flerfamiljshus kommer att påverkas av höjda renhållningsavgifter vilket indirekt påverkar hyran för deras hyresgäster.

Planen förslår också mål och åtgärder för andra kommunala verksamheter, exempelvis minskat matsvinn i kommunens kosthantering och utökad källsortering i kommunens fastigheter. Åtgärder för att uppnå detta kommer kräva personella och ekonomiska resurser vilket sannolikt innebär ökade kostnader.

Föreslagna åtgärder bedöms också ge positiva ekonomiska konsekvenser eftersom de främjar ökad sortering och återvinning. Detta innebär mindre mängder avfall till behandling, exempelvis avfallsförbränning, vilket ger minskade kostnader. Vissa utsorterade material betingar också ett visst värde och kan säljas.

Med dagens ansvarsfördelning mellan producenter och kommunerna gällande insamling av förpackningar och tidningar har kommunen svårt att få kostnadstäckning för fastighetsnära insamling. Pågående avfallsutredning på nationell nivå föreslår dock att insamlingsansvaret flyttas från producenterna till kommunerna vilket förhoppningsvis skulle innebära större möjligheter till kostnadstäckning.

3.3 Servicenivå

En acceptabel servicenivå är en av förutsättningarna för att källsorteringen ska fungera på avsett sätt. För att avfallsplanens mål om ökad utsortering av material till återanvändning eller återvinning ska kunna nås krävs även en förbättrad servicenivå med bland annat ökade satsningar på fastighetsnära insamling.

I avfallsplanens åtgärdsprogram finns ett flertal åtgärder med direkt koppling till servicenivån för avfallslämnare. Åtgärderna avser främst förbättrade möjligheter för hushållen att lämna sitt sorterade avfall genom:

- Fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar
- Matavfallsinsamling
- Fastighetsnära insamling av batterier och lampor

En annan åtgärd i planen är att genomföra en utredning om servicenivå vid insamling av grovavfall och farligt avfall vid återvinningscentral. Resultatet av denna utredning kan bli att servicen och sorteringen förbättras.

4 Styrmedel

4.1 Lokala föreskrifter

För varje kommun ska det enligt Miljöbalken finnas en renhållningsordning.

Renhållningsordningen innefattar lokala föreskrifter om hantering av avfall som gäller för kommunen samt denna avfallsplan.

Föreskrifterna innehåller de kommunala bestämmelserna om avfallshantering. Föreskrifter om avfallshantering är ett verktyg för att styra hanteringen av hushållsavfall och en rättslig grund i det dagliga arbetet och vid tvister. Här kan exempelvis fastighetsinnehavare och verksamhetsutövare se vilka skyldigheter och vilket ansvar som vilar på olika aktörer. Föreskrifterna utgör komplement till gällande lagstiftning på området.

4.2 Information och kommunikation

Många av målen och åtgärderna i avfallsplanen är beroende av långtgående informations- och kommunikationsinsatser för att få den genomslagskraft som önskas.

När det gäller införandet av det nya insamlingssystemet har informationen påbörjats genom information till lokalpress, debattartiklar och svar på insändare, information på hemsidan, en informationsbroschyr om det nya systemet samt information VEMAB:s skrift ”Avfall &

Miljö” som skickats ut till alla kommuninvånare. Information har också lämnats på olika möten och mässor, t ex på återvinningscentralen, sammankomster med Villaägarna, Energimässa med mera.

En kommunikationsplan kommer att tas fram, främst när det gäller införandet av det nya insamlingssystemet, men även avseende andra mål och åtgärder. Information kommer att fortsätta ges genom befintliga kanaler, t ex hemsida, VEMAB:s broschyr ”Avfall & Miljö”, facebook, digitalt nyhetsbrev, fakturautskick och mässor.

I samband med införandet av det nya insamlingssystemet kommer särskild information att ges om vad som gäller, varför vi valt att införa det nya systemet, vilka tjänster som finns att välja på, hur man gör sitt val, hur införandet kommer att gå till och hur man ska sortera sitt avfall i det nya systemet. Dessa informationsinsatser kan ske via utskick eller på annat lämpligt sätt. Även personliga möten med invånare och kunder kommer att ske.

4.3 Renhållningstaxa

De vanligaste ekonomiska styrmedlen som förekommer inom avfallsområdet är skatter, miljöavgifter/subventioner, pantsystem och differentierade taxor. En utgångspunkt vid utformandet av ekonomiska styrmedel där syftet är minskad miljöbelastning och/eller ökad resurshushållning är principen om att förorenaren ska betala. Avfallsekonomin regleras i lagstiftningen (Miljöbalken och Kommunallagen) genom självkostnadsprincipen, rätten till miljöstyrning och likställighetsprincipen.

För att kunna stimulera till minskad miljöbelastning från avfallshanteringen och en ökad återvinning av avfall har kommunerna enligt Miljöbalken möjlighet att differentiera avfallsavgiften. Differentieringen bör dock inte vara orimligt stor, d.v.s. alternativen som differentieras måste vara ekonomiskt möjliga för kunden. För små skillnader leder å andra sidan inte till avsedd miljönytta.

Möjligheterna att använda renhållningstaxan som styrmedel aktualiseras i samband med införande av matavfallsinsamling och fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar. Taxan kan exempelvis utformas så att de fastighetsinnehavare som väljer att ansluta sig till sorteringen gynnas ekonomiskt och vid felsortering kan särskilda felsorteringsavgifter tillämpas.

För att en differentierad avgift ska uppnå en effektiv miljöstyrning måste den kombineras med en seriös kommunikation där syftet och miljönyttan tydliggörs.

4.4 Tillsyn

Miljö- och byggnadsförvaltningen utövar tillsyn över tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter, samt över förpacknings- och tidningsinsamlingen. Länsstyrelsen utövar tillsyn över större företag. Tillsynsmyndigheterna kan ge råd, men också förelägga verksamhetsutövare att förbättra sin avfallshantering. Detta är ett viktigt styrmedel för att påverka hanteringen av avfall som inte omfattas av kommunalt renhållningsansvar.

5 Uppföljning

Uppföljning av avfallsplanens mål är en viktig faktor för att målen ska nås. Genom uppföljningen konstateras om beslutade åtgärder genomförts, om genomförda åtgärder är tillräckliga eller om ytterligare resurser/åtgärder krävs för att nå målen. Uppföljningen kommer att samordnas av VEMAB och genomföras i samverkan med representanter för olika delar av organisationen med utgångspunkt från den arbetsgrupp som tagit fram avfallsplanen. Resultatet kommer att rapporteras till kommunstyrelsen och VEMAB:s styrelse. Avstämning görs i april varje år och behov av nya åtgärder ses över och upprättas vid behov. Många mål är satta till 2018 och därefter görs en större utvärdering. Efter utvärderingen kommer nya mål och åtgärder för respektive målområde beslutas för resterande del av planperioden.

Utvärderingen efter 2018 rapporteras till kommunfullmäktige som beslutar om uppdaterade mål, åtgärder med mera. Övriga årliga uppföljningar rapporteras till kommunfullmäktige om kommunstyrelsen bedömer detta som lämpligt.